

ЮРИДИЧНИЙ НАУКОВИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ
ФАХОВЕ ВИДАННЯ

www.lsej.org.ua

11'2023

**Запорізький національний університет
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове фахове видання
«Юридичний науковий
електронний журнал»**

№ 11, 2023

**На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1)
журнал внесений до переліку фахових видань категорії «Б» у галузі юридичних наук
(081 – Право, 262 – Правоохоронна діяльність, 293 – Міжнародне право)**

**Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)**

**Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.**

**Видавничий дім
«Гельветика»
2023**

Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Коломоєць Тетяна Олександрівна – доктор юридичних наук, професор

Заступник головного редактора:

Бондар Олександр Григорович – доктор юридичних наук, професор

Відповідальний секретар:

Віхляєв Михайло Юрійович – доктор юридичних наук, професор

Члени редакційної колегії:

Батюк Олег Володимирович – доктор юридичних наук, доцент;
Биргеу Михайло Михайлович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Молдова);
Болокан Інна Вікторівна – доктор юридичних наук, доцент;
Ботнару Стела – доктор юридичних наук, доцент;
Бринза Сергій – професор, доктор хабілітат;
Верлос Наталя Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент;
Войцех Войтила – доктор гуманітарних наук у галузі філософії (Республіка Польща);
Волошина Владлена Костянтинівна – кандидат юридичних наук, доцент;
Галіцина Наталя Вікторівна – доктор юридичних наук, професор;
Деревянко Наталя Зеновіївна – доктор філософії у галузі права;
Діхтієвський Петро Васильович – доктор юридичних наук, професор;
Дрьомін Віктор Миколайович – доктор юридичних наук, професор;
Дудоров Олександр Олексійович – доктор юридичних наук, професор;
Ібрагімов Соліджон Ібрагімович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Таджикистан);
Кантор Наталя Юріївна – кандидат юридичних наук;
Колпаков Валерій Костянтинівич – доктор юридичних наук, професор;
Копча Василь Васильович – доктор юридичних наук, професор;
Курінний Євген Володимирович – доктор юридичних наук, професор;
Кушнір Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, професор;
Смирнов Максим Іванович – кандидат юридичних наук, доцент;
Стеценко Семен Григорович – доктор юридичних наук, професор;
Тернушак Михайло Михайлович – доктор юридичних наук;
Уільям Дж. Уоткінс – доктор юридичних наук (США);
Фальковський Андрій Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент;
Федчишин Дмитро Володимирович – доктор юридичних наук;
Шарая Анна Анатоліївна – доктор юридичних наук, доцент;
Д-р Ханна Боуз – LLB, MSc, PhD, FHEA, доцент кримінального права (Велика Британія);
Д-р Брюс Вордхо – PhD, LLB, LLM, професор конкурентного права (Велика Британія);
Д-р Джейн Руні – доцент міжнародного права (Велика Британія).

*Рекомендовано до опублікування вченою радою
Запорізького національного університету,
протокол № 4 від 28.11.2023 р.*

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА;
ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Божина Я.В. ПРАВОВА ПРИРОДА МЕДІАЦІЇ ТА ПРИНЦИП ЇЇ ДОБРОВІЛЬНОСТІ.....	20
Дмитрик І.О. МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З ДИТЯЧОЮ БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ В 1920-Х–1930-Х РР.....	24
Карповський С.В. ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ....	27
Курінний Є.В. ПРО ВИЧЕРПАНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЧЕТВЕРТОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	30
Левик Я.А. РЕПРЕСИВНА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	35
Нурищенко Р.С. РОЗВИТОК МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....	40
Пономаренко А.Б. «ВІННИЦЬКА ТРАГЕДІЯ» 1937–1938 РР. ЯК ЗЛОЧИН КОМУНІСТИЧНОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ.....	43
Стеценко Н.С. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОПОМОГИ ПО БЕЗРОБІТТЮ У ФРАНЦІЇ, ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА НІМЕЧЧИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – У ПЕРШІЙ ПОЛ. ХХ СТ.....	47
Тімченко О.П., Козій І.В., Пігош М.А. РЕІНКАРНАЦІЯ ПРАВОВОЇ СВОБОДИ.....	55

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Анохін В.О. ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН ЯК ЕЛЕМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СУБ'ЄКТ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	59
Бистрик Д.С. СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	62
Біліченко В.В. КОНСТИТУЦІЯ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ПРАВ І СВОБОД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	66
Грищенко Г.А. МІСЦЕ Е-ПЕТИЦІЇ СЕРЕД ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН.....	69
Демянішин Я.В. КОНСТИТУЦІЙНІ І ОСОБИСТІ ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА (ТЕОРЕТИКО ПРАВОВІ АСПЕКТИ).....	72
Жилка М.П., Лещенко О.Ю. ОСОБЛИВОСТІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ....	76
Капелько П.О., Павшук К.О. ПРАВО НА СВОБОДУ ВІРОСПОВІДАННЯ ТА ЙОГО ОБМЕЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ.....	81
Козьміна Ю.Г. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В СВІТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	85
Мельников В.В. СУТНІСТЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	89
Нікітіна Л.О. КОНСТИТУЦІЙНІ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ РЕФОРМ В УКРАЇНІ.....	93
Панчук К.В. ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ДРУГОРЯДНЕ ЗАВДАННЯ ЧИ НЕОБХІДНИЙ КРОК.....	96
Петришина М.О. ІННОВАЦІЙНІ КОМПОНЕНТИ МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ...100	
Полтавський Е.М., Мальцев В.В., Ткаченко О.В. НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ І ЗАГРОЗИ ВОЄННИЙ БЕЗПЕЦІ.....	103
Попова А.В., Дюжник Д.О. ВПЛИВ СУСПІЛЬСТВА НА ПРОЦЕС НОРМОТВОРЕННЯ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМИ АДВОКАЦІЇ ТА ЛОБІЗМУ.....	106

Приходько А.В. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ДЕОКУПАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	110
Саснко А.Г. СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА РЕАЛІЗАЦІЄЮ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ: НАЦІОНАЛЬНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	115
Терлецький А.В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	118
РОЗДІЛ 3	
ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО	
Аврамова О.Є. СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ЖИТЛОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ЖИТЛА.....	122
Алексій Р.В. ОГЛЯД ДЕЯКИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ІНСТИТУТУ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА.....	126
Бондаренко К.С. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОВІРЧОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЯК СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ.....	131
Бондарєва М.В., Мельник І.С., Рабовська С.Я. ЗАХИСТ СПАДКОВИХ ПРАВ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ.....	135
Боровська І.А. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ ЗА УЧАСТЮ ТРЕТІХ ОСІБ У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ НЕОБГРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ СТЯГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ.....	139
Бровченко Т.І., Дворнікова П.А. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБИТРАЖУ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	144
Голубенко І.І., Стадник В.Я., Степанченко А.Д. АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В АСПЕКТІ ВИЗНАЧЕННЯ СПАДКОЄМЦЯ.....	148
Дорошенко О.Ф., Пічкур О.В., Петренко В.О. ВИВЕДЕНІ ЛЮДИНОЮ РІЗНОВИДИ РОСЛИН ЯК ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	152
Єрофєєнко Л.В., Блажко А.О. ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ЛІЦЕНЗІЙНІ ДОГОВОРИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	163
Жевелєва І.С. ПРАВА ЛЮДИНИ В ІТ СФЕРІ У ЧАСТИНІ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ.....	167
Кухарєв О.Є. ДОГОВІР НА ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ ЯК ФОРМА ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ УЧАСНИКІВ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	170
Нікітенко В.В. САМОЧИННЕ БУДІВНИЦТВО ЯК ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ НА ЗАБУДОВУ.....	174
Ольшевський І.О. ФРАУДАТОРНИЙ ПРАВочИН: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	177
Перунова О.М. АСПЕКТИ ІСНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКАЗУ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	183
Пучковська І.Й. ПРО ПРИТРИМАННЯ ЯК СПОСІБ САМОЗАХИСТУ.....	187
РОЗДІЛ 4	
ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО	
Буга В.В. СИСТЕМА ТА ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА.....	190
Вакман Р.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЕРЕГЛЯДУ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	194
Кудрявцева В.В., Савченко О.В., Кісь М.В. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	197
Кулага Е.В., Шаталова Л.М. ПРАВОВА ПРИРОДА ТОВАРНОЇ БІРЖІ ЯК СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	201
Шпомер А.І., Чумаченко В.Ю. СУДОВІ ВИТРАТИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.....	204

РОЗДІЛ 5 ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Городецька І.А., Геєць І.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	208
Золотухіна Л.О., Корягіна А.О. ТРУДОВІ ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	212
Малоземова О.В., сЗіноватна І.В. ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	215
Орловський О.Я., Одовічена Я.А. НАКОПИЧУВАЛЬНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СУТНОСТІ ТА МЕХАНІЗМУ ЗАПРОВАДЖЕННЯ.....	218
Пилипенко П.Д., Бурак В.Я., Рим О.М. СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	222
Рижова А.Д. ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	226
Середа О.Г., Швець Н.М. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	229
Тарнавська М.І. КОНЦЕПЦІЇ (ДОКТРИНИ) ВЕРХОВНОГО СУДУ, СФОРМУЛЬОВАНІ У ТРУДОВИХ СПОРАХ	233
Теличко О.А. ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	236
Черезова Т.О. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	241

РОЗДІЛ 6

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Бахновська І.П., Костюк Н.П. ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА ДОВКІЛЛЯ ТА ЙОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ТА НОРМАТИВІВ.....	247
Власенко Ю.О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СМАРАГДОВОЇ МЕРЕЖІ.....	251
Жеребцова С.С., Кізілова К.О., Лісовська В.С. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ЗМІНИ КЛІМАТУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ І ТЛУМАЧЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА.....	258
Клапоушак Д.С. СИСТЕМА ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	262
Кондратенко Д.Ю., Сіпко В.С. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	265
Корнєєва О.П. ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН ЩОДО ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	268
Любченко А.В., Шепітько І.І. МЕТОДОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ВИКОНАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	272
Мамедова А.Ф., Пархоменко М.М. ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ: АНАЛІЗ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....	275
Пахомов А.В., Єрофєєва М.М. ЩОДО ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НАДРА В УКРАЇНІ.....	279
Ришняк А.О., Кондратьєва В.В. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПЛАН «ЗЕЛЕНОЇ УГОДИ»: ДОСВІД КЛІМАТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	282
Святошнюк А.Л. ДОСВІД РОЗВИТКУ ТА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ АЗІЇ.....	286
Солодан К.В. ПРАВО НА БЕЗПЕЧНЕ ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	289

Тухонова А.В. PROBLEM ASPECTS OF INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY FOR DAMAGE CAUSED TO THE ENVIRONMENT AS A CONSEQUENCE OF ARMED CONFLICTS.....	292
Трагнюк О.Я., Бойчук Д.С. РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	296
Чопко Х.І. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНАМИ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПРАВА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ.....	300
Яковюк І.В., Пасат М.О. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	303
РОЗДІЛ 7	
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО	
Берназюк О.О. МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОСТІ ВРАХУВАННЯ ПРАВОВИХ ВИСНОВКІВ ВЕРХОВНОГО СУДУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	308
Білецька М.О. ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ.....	312
Білоусько І.С., Шульга Т.М. ПРОБЛЕМАТИКА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОДАТКОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	315
Більчук О.А. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ТА РІШЕНЬ ІНШИХ ОРГАНІВ: НАПРЯМИ ТА МОДЕЛІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	318
Гревцова Р.Ю., Кузьмічова М.В. ЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я ЖІНОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	322
Hula I.L. WAR CRIMES AND THREATS AS A PREREQUISITE FOR VIOLATING CHILDREN'S RIGHTS.....	327
Дамчук А.Ю. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ.....	330
Деменко О.Є. ОБҐРУНТУВАННЯ СИСТЕМНОСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ.....	333
Демченко С.В. ОСОБЛИВОСТІ САМОПРЕДСТАВНИЦТВА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ-БАНКРУТА В СУДІ.....	337
Джафарова О.В., Ковальов І.В., Кікінчук В.Ю., Лещенко Д.О. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ПРОТИЕПІДЕМІЧНИХ ЗАХОДІВ З МЕТОЮ РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я.....	340
Журавель Я.В., Діордіца І.В. АКТУАЛЬНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ МОДЕЛІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....	343
Зінич Л.В., Бурлак О.В. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРОЗОРОСТІ ТА ПУБЛІЧНОСТІ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ.....	348
Казарян В.М., Наконечна Д.К., Кобильнік Д.А. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ.....	351
Капуляк В.П. ПРЕВЕНТИВНІ ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ У СИСТЕМІ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ДІТЬМИ.....	354
Кириченко Ю.М. АДМІНІСТРАТИВНІ ДОГОВОРИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	359
Киценко О.П. РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	362
Кобильнік Д.А., Бровко М.Д., Концур Є.О. ОСОБЛИВОСТІ СПРАВЛЯННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	366
Коваль В.О. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	370

Костенко О.В., Прокопович-Ткаченко Д.І., Флоров С.В. ЮРИДИЧНІ РИЗИКИ КОМПРОМЕТАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ПІДПISУ.....	373
Кульчій О.О. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА КОЛІЗІЇ.....	380
Маринів Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....	384
Музика-Стефанчук О.А., Савенкова В.Г. ДОБРОСОВІСНА ПОДАТКОВА КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ПРОЯВ ПРИНЦИПУ НАЛЕЖНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ.....	390
Недохлебов І.І. ДО ПИТАННЯ ПРИРОДИ ТА ЗМІСТУ РІВНІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	395
Огурченко В.Г. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ПРОВІДНОГО СУБ'ЄКТА РЕАЛІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ФУНКЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	398
Плесканка О.В. ЩОДО ПРОБЛЕМ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ.....	402
Політанський В.С. ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В США.....	405
Пустовіт Ю.Ю. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ПОНЯТТЯ «ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА».....	409
Солнцева Х.В. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПІДВІДОМЧИХ ОРГАНАМ ПОЛІЦІЇ.....	414
Ткаченко В.В., Самілик С.Г. КОНЦЕПЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС.....	417
Уткіна М.С. ЦИФРОВА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНИТОРИНГУ: АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ ІННОВАЦІЙ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	421
Цибульник Н.Ю. СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	424
Шопіна І.М. ЮРИСДИКЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....	429
Шульга Т.М., Дубовик Ю.С. ПОДАТКОВЕ РЕЗИДЕНТСТВО ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ.....	432
Ямненко Т.М. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ: БЮДЖЕТУВАННЯ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ.....	435
РОЗДІЛ 8	
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;	
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО	
Айдинян А.В., Житинський О.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ Й ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ СИМВОЛІКИ УКРАЇНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ.....	439
Базелюк В.В. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	445
Басалик С.А., Матняк В.М. АСПЕКТИ ТА СУТНІСТЬ ОПЕРАТИВНОГО ПОШУКУ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	449
Гончарук О.В., Стрельбицька Л.Я., Голота Н.П. КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА І ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ.....	452
Григор'єва М.Є. ВПЛИВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ НА НАУКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....	456
Замахін А.Л. САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ АБО В БОЙОВІЙ ОБСТАНОВЦІ.....	462
Зеленов Г.М. МІРКУВАННЯ ЩОДО КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ ВИННИХ ОСІБ ЗА Ч. 2 СТ. 309 КК ЗА НАЯВНОСТІ ТАКОЇ КВАЛІФІКУЮЧОЇ ОЗНАКИ, ЯК ВЧИНЕННЯ ТИХ САМИХ ДІЙ ПРОТЯГОМ РОКУ ПІСЛЯ ЗАСУДЖЕННЯ ОСОБИ ЗА ЦІЄЮ СТАТТЕЮ.....	465
Карандась М.В. ЗМІНА ПІДСУДНОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РІЗНИХ КРАЇН.....	468

Карпова Н.Ю., Забарний Г.Г. ФОРМИ ПОРУШЕННЯ ПРАВА ЗАСУДЖЕНОГО ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ.....	471
Курило О.М., Кравченко Д.В., Бойко В.Б. ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ.....	475
Левченко Ю.О. ВИПРОБУВАННЯ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИЙ ІНСТИТУТ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	479
Лисенко Є.Є. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОЦИД. ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	483
Мармура О.З., Пасєка О.Ф. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДИВЕРСИЮ ТА МОЖЛИВІ СПОСОБИ ЇХ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИРІШЕННЯ.....	487
Панаїд І.В. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ.....	491
Радченко Я.М., Кириченко В.О. КОЛАБОРАЦІОНІЗМ І ВІЙНА: НАУКОВА РЕФЛЕКСІЯ ТА ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	497
Резнік О.М., Болгов Г.О. ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО: СУТНІСТЬ ТА ЗАХОДИ ПРОТИДІІ.....	502
Трепет О.С. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСОБНИЦТВО ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ.....	506
Хижняк Є.С. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕГЛАСНИХ ПОЗАШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНОГО ПОШУКУ ПЕРВИННОЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО УМИСНИХ ВБИВСТВ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	510
Христич І.О. ПРОБЛЕМИ ОБ'ЄКТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ.....	514
Ястремська Н.М., Ледян Т.О. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІНТЕГРАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ.....	517
РОЗДІЛ 9	
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;	
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Атаманчук Ю.І., Феньків В.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ.....	521
Бабіков О.П. ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ НСРД У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ПЕРІОДУ ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ.....	525
Вітвіцька Н.В., Білик В.М. ФУНКЦІЇ, ЗАВДАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ОФІЦЕРА ГРОМАДИ.....	529
Гаркуша А.Г. ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	532
Гіденко Є.С. МЕТОДИ І ФУНКЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	536
Гудз В.М. ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ.....	539
Гура О.П. МЕТОДОЛОГІЯ РОЗГЛЯДУ ЗАЯВИ ПРО ПРОВОКАЦІЮ В ПРАКТИЦІ ЄСПЛ.....	543
Ляховецький С.О. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ СУДОВИМИ УСТАНОВАМИ.....	547
Музичук К.С., Полетило П.С. ПРАВИЛА З'ЯСУВАННЯ ЄСПЛ «ПОВАЖНИХ ПРИЧИН» НЕЯВКИ СВІДКІВ У СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ В СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ.....	550
Мурзо Є.О. ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ МАРОДЕРСТВОМ.....	555
Налуцишин В.В., Налуцишин В.В. ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ПІДХІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	559

Павлюк П.П. МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПРО НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОBOB'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ.....	562
Падалка А.М., Пашинська І.В. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ У СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	565
Потапова Д.І., Василенко А.В. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ В УКРАЇНІ, ІТАЛІЇ, МОЛДОВІ ТА ЛИТВІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	568
Різниченко К.В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПІД ЧАС АРЕШТУ МАЙНА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	573
Федченко В.М., Гунько К.О. ВЗЯТТЯ ПІД ВАРТУ: ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	577
Чорний Г.О., Кравець К.О. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ.....	580
Чорний Г.О., Ткачов В.С. ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	583
Шеліховська І.Ю. ЗМІСТ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ВИЯВЛЕННЯМ ТА РОЗСЛІДУВАННЯМ НАРКОЗЛОЧИНІВ	586
Яковенко М.А. ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ОBOB'ЯЗКІВ, ПОКЛАДЕНИХ НА ОСОБУ, СТОСОВНО ЯКОЇ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ, НЕ ПОВ'ЯЗАНІ З ІЗОЛЯЦІЄЮ.....	590
Яремчук В.О. НОВІТНІ КРИМІНАЛІСТИЧНІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ.....	594
РОЗДІЛ 10	
СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА	
Василів С.С. ФОРМИ ТА ВИДИ УЧАСТІ АДВОКАТА У СПРАВАХ, ЩО ВИНИКАЮТЬ З СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	596
Овсяннікова О.О., Дмитрук М.П. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ.....	600
Петренко Н.О. ОBOB'ЯЗКОВІ АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ.....	605
Рядінська В.О., Карпушова О.В. ІНДИКАТОРИ ДОБРОЧЕСНОСТІ СУДДІ: ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ	610
РОЗДІЛ 11	
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО	
Бондаренко І.Д., Шестаков В.І. КІБЕРАТАКИ РФ НА УКРАЇНУ – ВОЄННИЙ ЗЛОЧИН.....	614
Вайцеховська О.Р., Федорук Н.С. ПРОЦЕДУРА МЕДІАЦІЇ В МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ СПОРАХ: СТАДІЇ ТА ВИДИ.....	620
Денисенко С.І., Ільченко О.В. СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПРОЩЕННЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ.....	624
Дроздов О.М., Ковтун В.В. ЛЮБЛЯНСЬКО-ГАЗЬКА КОНВЕНЦІЯ: NUDUM IUS В СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЧИ ДОВГООЧІКУВАНИЙ ГЛОБАЛЬНИЙ ПРОРИВ?.....	628
Іванов А.Г. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ТА ОBOB'ЯЗКІВ ПОСЕРЕДНИКА.....	643
Крайній І.І. ПРИМУСОВЕ НАДАННЯ ГРОМАДЯНСТВА ДІТЯМ ЗА МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ.....	647
Кущева О.В. ДОСВІД ГРУЗІЇ В ЧАСТИНІ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА РОЗГОЛОШЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ.....	652
Пашковський М.І. СТРУКТУРНІ РОЗСЛІДУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ.....	656
Пічко Р.С. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	662
Podolyak S.A. SOME ASPECTS OF LOSSES LEGAL REGULATION IN THE LEGISLATION OF FRANCE, GERMANY, AND UKRAINE.....	666
Смірнова П.В., Авраменко Т.О., Сайко І.О. ПЕРСПЕКТИВИ РАТИФІКАЦІЇ РИМСЬКОГО СТАТУТУ В УКРАЇНІ.....	668

Стрілець Г.О., Філіпова Н.А., Перепелиця В.В. КОНВЕРГЕНЦІЯ МІЖ МІЖНАРОДНИМ ГУМАНІТАРНИМ ПРАВОМ ТА МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ ЛЮДИНИ В ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ..	674
Татаренко Г.В., Котова Л.В., Татаренко І.В. ПРОБЛЕМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИВАТНИХ ВОЄННИХ ТА ОХОРОННИХ КОМПАНІЙ.....	678
Фешуков Г.В. КІБЕРТЕРОРИЗМ З БОКУ ДЕРЖАВ НА ПРИКЛАДІ ДІЙ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ (КНР) ПРОТИ КИТАЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (ТАЙВАНЬ). МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТАКИХ ДІЙ.....	682
Шаповал В.Д., Лашко Є.Є., Бігдан М.В., Сергієнко А.С., Даценко Л.Є. ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ, СПРИЧИНЕНІ РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ.....	685
Шпакович О.М., Приступа А.А. ПРОЄКТ ВСЕОСЯЖНОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО БОРОТЬБУ З АКТАМИ ПІРАТСТВА НА МОРІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ МОРЕПЛАВСТВА.....	689
РОЗДІЛ 12	
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	
Тимченко Г.П. ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В ЗЕМЕЛЬНО-МАЙНОВИХ СПОРАХ, ЯКІ ПІДСУДНІ СУДАМ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ.....	693
РОЗДІЛ 13	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ	
Желновач Є.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПІДЗАКОННОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	698
Марченко О.В., Польща В.Ф. «ПОВОДЖЕННЯ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ» ТА «УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ»: СПІВВІДНОШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ КАТЕГОРІЙ.....	703
Мацелюх І.А., Хоменко С.Г. ВПЛИВ НАУКОВИХ ІДЕЙ ЄВГЕНА ЕРЛІХА НА ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВА В США.....	706
Гуцуляк Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАНОВИЩА ДІЗНАВАЧА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ.....	709
Теслюк Д.Ю. ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОСЯГАННЯМ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУДДІВ, В УКРАЇНІ.....	713
Ткач А.В. ПРОЦЕСУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	718
Віхляєв М.Ю., Пилипенко Ю.П. ПРИНЦИП СУБСИДІАРНОСТІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	723
Кузняк А.В. ПОНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ФОРМАЛІЗМУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	727
Шкута О.О. ІНСТИТУЦІЙНА РОЛЬ ПРОБАЦІЇ В МЕХАНІЗМІ ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ.....	730
Бехруз Хашматулла. КРИТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗА РИМСЬКИМ СТАТУТОМ.....	734
Драп'ятий Б.Є. ПРАВОВА АДАПТАЦІЯ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ.....	738
Кушнір С.С. АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОТИПРАВНОГО ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЇ.....	742
Пашко І.С. ПЕРІОДИЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ: ЗМІНИ ПРАВОВОГО ВЕКТОРУ.....	749
Юнін О.С. ЗАВДАННЯ, ПРИНЦИПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	754
Чудак О.М. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ ТА ЙОГО ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ.....	757
Волкова Ю.А. ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕДОТОРКАНОСТІ СУДДІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ.....	762
Льєнков О.О. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРОЮ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....	766
Корсєд С.О. ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО МОБІЛІЗОВАНОГО (ПРИМУСОВО ВІДЧУЖЕНОГО) МАЙНА ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЙОГО ВЛАСНИКІВ.....	770
Дяковський О.С., Чернецький С.С. ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	775
Патрелюк Д.А. ПОНЯТТЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ.....	779
Форостян О.С. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	783

СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПРОЩЕННЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

SYSTEM OF SOURCES OF INTERNATIONAL LEGAL REGULATION FOR SIMPLIFICATION AND HARMONIZATION OF CUSTOMS PROCEDURES IN THE FIELD OF INTERNATIONAL TRADE

Денисенко С.І., к.ю.н., доцент,
старший викладач кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства
Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Льченко О.В., к.ю.н., доцент,
завідуючий кафедрою адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки
Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Міжнародно-правове регулювання спрощення та гармонізації митних процедур здійснюється нормами міжнародного митного права, у зв'язку з чим систему джерел їх правового регулювання доцільно розглядати у сфері міжнародного права. Статут Міжнародного суду ООН (п. 1 ст. 38), закріплює перелік таких джерел як: міжнародні конвенції; міжнародні звичаї; загальні принципи права; судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй.

До трьох основних джерел міжнародного митного права, що регулюють спрощення та гармонізацію митних процедур у сфері міжнародної торгівлі, можна віднести такі як: міжнародні договори: конвенції, угоди (наприклад, Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973р., тощо); міжнародні звичаї (найвідомішим прикладом уніфікації міжнародних звичаїв, що також стосується спрощення національних митних процедур у зовнішньоторговельній діяльності, є ІНКОТЕРМС 2010 р.); загальні правові принципи, визнані цивілізованими націями (наприклад, Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1947 р.).

Однак установлено, що, крім джерел, визначених у ст. 38 Статуту МС ООН, до допоміжних джерел міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур можна також віднести: резолюції та рішення міжнародних організацій (наприклад: Резолюція Ради ВМО «Про Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації» 2005 р); типові (модельні) закони (наприклад, Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронні підписи ООН 2001 р.); діюча практика у сфері міжнародних митних правовідносин (наприклад, практика застосування рентгенотехніки як ефективного інструменту для виявлення контрабанди або практика здійснення співробітництва митних органів на кордонах); внутрішнє законодавство держав (наприклад, Конституція України, Митний кодекс України, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»); національна судова практика (наприклад, лист Вищого адміністративного суду України від 23.04.2008 № 720/100/13-08 про деякі питання практики вирішення справ, пов'язаних із застосуванням митного законодавства).

Ключові слова: джерела міжнародного митного права, міжнародні договори, міжнародні звичаї, загальні правові принципи, резолюції та рішення міжнародних організацій, типові (модельні) закони, діюча митна практика, національне законодавство, національна судова практика.

International legal regulation of the simplification and harmonization of customs procedures is carried out by the norms of international customs law, in connection with which it is appropriate to consider the system of sources of their legal regulation in the field of international law. The Charter of the International Court of Justice of the United Nations (clause 1 of Article 38) establishes a list of such sources as: international conventions; international customs; general principles of law; judgments and doctrines of the most qualified experts in public law of various nations.

The three main sources of international customs law, which regulate the simplification and harmonization of customs procedures in the field of international trade, include the following: international treaties: conventions, agreements (for example, the International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures of 1973, etc.); international customs (the most famous example of the unification of international customs, which also concerns the simplification of national customs procedures in foreign trade, is INCOTERMS of 2010); general legal principles recognized by civilized nations (for example, the General Agreement on Tariffs and Trade of 1947).

However, it was established that, in addition to the sources defined in Art. 38 of the Charter of the UN IC, auxiliary sources of international legal regulation of simplification and harmonization of customs procedures can also include: resolutions and decisions of international organizations (for example: Resolution of the WMO Council "On Framework Standards for Security and Facilitation of World Trade of the World Customs Organization" in 2005); model (model) laws (for example, the UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures of the United Nations of 2001); current practice in the field of international customs legal relations (for example, the practice of using x-ray technology as an effective tool for detecting contraband or the practice of cooperation of customs authorities at borders); internal legislation of states (for example, the Constitution of Ukraine, the Customs Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Foreign Economic Activity"); national judicial practice (for example, the letter of the Higher Administrative Court of Ukraine dated 04.23.2008 № 720/100/13-08 on some issues of the practice of resolving cases related to the application of customs legislation).

Key words: rules of international law, international treaties, international agreements, legal principles, resolutions and decisions of international organizations, standard (model) laws, current military practice, national legislation, national judicial practice.

Міжнародно-правові документи не містять вичерпного переліку джерел міжнародного права, щоправда деякі вчені [1, с. 33–34] розглядають такий перелік у ч. 1 ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН, відповідно до якої: «Суд, який зобов'язаний вирішувати передані йому спори на підставі міжнародного права, застосовує:

а) міжнародні конвенції як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила, визнані державами-учасниками спору;

б) міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної як правова норма;

в) загальні принципи права, визнані цивілізованими націями;

г) із застереженням, зазначеним у ст. 59, судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих фахівців із публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм» [2].

Як зазначає Сандровський К. К., основні джерела міжнародного митного права ті самі, що й міжнародного права, тобто міжнародний договір та міжнародно-правовий звичай. Як правило, саме вони є зовнішньою формою існування міжнародного права, юридичною оболонкою,

в якій закладено зміст міжнародно-правової норми – правила поведінки, що є, у свою чергу, результатом домовленості держав. Інші джерела є допоміжними джерелами міжнародного митного права [3, с. 46]. Загалом погоджуємося з такою позицією та розглянемо окремі з цих джерел щодо сфери спрощення і гармонізації митних процедур.

Виходячи з вищенаведеного, можемо зробити висновок, що джерела міжнародного права та міжнародного митного права єдині за своєю природою: в їх основу покладена домовленість суб'єктів міжнародних правовідносин, різниця полягає лише у тому, що основою джерел міжнародного митного права є правові норми, об'єктом регулювання яких є міжнародне митне співробітництво. На тих самих підставах можна зазначити, що система джерел міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі також входить до складу джерел міжнародного митного права. Охарактеризуємо основні та допоміжні джерела міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі.

Будучи частиною міжнародно-правового співробітництва, регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі здійснюються методами міжнародного права і в рамках механізму міжнародно-правового регулювання, серед яких активно застосовуються методи *договірної* (двостороннього та багатостороннього) і *організаційно-правового* регулювання. Окремо необхідно зазначити, що організаційно-правовий метод у сфері спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі має два аспекти: національний і міжнародний. Причому зі збільшенням ролі міжнародного права зростає значення саме національного аспекту [4, с. 60]. З розвитком та ускладненням міжнародної торгівлі все більша кількість держав бере участь у проектуванні міжнародно-правових норм, а також в їх реалізації.

Міжнародний аспект цього методу виявляється у формі міжнародної взаємодії суб'єктів щодо створення та реалізації міжнародних норм, які регулюють питання міжнародної митної співпраці, в тому числі в рамках спеціалізованих міжнародних організацій і регіональних економічних інтеграцій. При цьому в рамках інтеграційних об'єднань (регіонального регулювання) спостерігається тенденція на заміщення багатостороннього регулювання методом наднаціонального регулювання, зокрема в рамках ЄС.

На думку Додіна Є. В., найважливішими для організації митної справи у будь-якій державі є багатосторонні договори в митній сфері – угоди, конвенції [5, с. 11]. Термін «конвенція» (з *лат.* *conventio* – «договір») є різновидом міжнародного договору. В науці міжнародного митного права під митною конвенцією (*англ.* *customs convention*) прийнято розуміти багатосторонню або двосторонню міжнародну угоду, яка регулює комплекс питань у сфері митних відносин [6, с. 28]. Митні конвенції, як правило, розробляються і приймаються у рамках міжнародних організацій, таких як СОТ, ВМО.

У міжнародному праві міжнародні договори набувають все більшого значення. Відповідно до ст. 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. «міжнародний договір» означає міжнародну угоду, укладену між державами в письмовій формі і регульовану міжнародним правом незалежно від того, чи викладена така угода в одному документі, двох чи кількох пов'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування [7], і це безпосередньо стосується міжнародного митного права та питань гармонізації митних процедур.

Більшість конвенцій у галузі міжнародного митного співробітництва за об'єктом правового регулювання – це вузько спеціалізовані (галузеві) міжнародні договори, призначені для регламентації конкретного виду відносин або групи однорідних, пов'язаних між собою відносин

у галузі митного регулювання. Виходячи із загальновищенаведеної класифікації міжнародних договорів, можна зазначити, що міжнародні договори, укладені у сфері міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур, можуть бути класифіковані (або охарактеризовані) за наступними ознаками (наприклад наведемо деякі з них) [8, с. 114]:

– за кількістю суб'єктів (сторін, учасників) – міжнародні договори бувають: *багатосторонні*, наприклад, Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р., і *двосторонні* (наприклад, Угода між Україною і Словацькою Республікою про співробітництво і взаємодопомогу в галузі митної справи від 15.06.1995 р.);

– за ступенем доступності (по можливості участі) – міжнародні договори бувають *відкритими*, тобто учасниками таких договорів можуть бути будь-які держави світу (наприклад, Митна конвенція про карнет А. Т. А. для тимчасового ввезення товарів 1961 р.), та *закритими* (*напівзакритими*), право участі в яких залежить від згоди інших учасників (наприклад, Договір про створення Європейського економічного співробітництва 1957 р.);

– за суб'єктами, які підписали документ, – міжнародні договори бувають *міждержавними*, наприклад Угода між Україною і Словацькою Республікою про співробітництво та взаємодопомогу в галузі митної справи 1995 р.), *міжурядовими*, наприклад Угода між Урядом України та Урядом Туркменістану про проведення узгодженої митної політики 1992 р., *міжвідомчими*, наприклад Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Державною митною службою України і Департаментом прикордонних військ Республіки Молдова, Митним департаментом Республіки Молдова про організацію спільного контролю в міжнародному пункті пропуску автомобільного сполучення «Росошани – Брічень» від 12.01.2004 р.;

– за просторовою сферою дії – міжнародні договори бувають *універсальними* (наприклад, Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р.), *субрегіональними* (наприклад, Договір ЄврАзЕС про створення єдиної митної території та формування митного союзу 2007 р.) та *регіональними* (наприклад, Договір про створення Європейського економічного співробітництва 1957 р.);

– за терміном дії – міжнародні договори поділяють на: *строкові* (укладені на визначений строк, наприклад Протокол між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про забезпечення першочергового пропуску через українсько-білоруський державний кордон автотранспортних засобів, які перевозять плодоовочеву продукцію і тару для її транспортування 1997 р. (діє впродовж 1 року і пролонгується за умови відсутності заперечень у обох сторін, на сьогодні діє) та *безстрокові* (укладені без зазначення строку їх дії, наприклад Протокол між Державною митною службою України і Службою митної і фінансової охорони Угорської Республіки про порядок взаємодії з питань обміну даними митної статистики зовнішньої торгівлі 2003 р.).

Потрібно також зазначити, що в міжнародному праві має велике значення поділ міжнародних договорів залежно від об'єкта їх правового регулювання – загальні та спеціальні (галузеві). У зв'язку з цим міжнародні договори, укладені у сфері спрощення та гармонізації митних процедур (спеціальні, галузеві), також можна розділити на дві групи. До першої можна віднести міжнародні договори, що регулюють питання виключно у сфері спрощення та гармонізації митних процедур (наприклад, Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р. в редакції Протоколу 1999 р. (оновлена Кіотська конвенція). До другої групи можна віднести міжнародні договори, що частково регулюють питання у сфері спрощення та гармонізації митних процедур (наприклад, Конвенція ООН з морського права 1982 р., що встановлює

низку митних пільг для держав, які не мають виходу до моря та ін.).

Також можна додати, враховуючи особливості міжнародного митного права та його інституцій, що міжнародні митні конвенції (договори) можна класифікувати за об'єктом на ті, що:

– закріплюють міжнародні *стандарти* у галузі спрощення та гармонізації митних процедур, наприклад: Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур 1973 р. в редакції Протоколу 1999 р. (оновлена Кіотська конвенція), Конвенція про карнет А. Т. А. для тимчасового ввезення товарів 1961 р., Стамбульська конвенція про тимчасове ввезення 1990 р., Митна конвенція що стосується контейнерів 1972 р., Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14.06.1983 р.;

– закріплюють *систему митних пільг* (у тому числі преференцій) та імунітетів, наприклад Віденська конвенція ООН про дипломатичні зносини 1961 р., що передбачає звільнення від митного оподаткування предметів, які ввозяться дипломатами для особистого користування, Угода про Правила визначення походження товарів країн, що розвиваються, при наданні тарифних преференцій у рамках Загальної системи преференцій;

– присвячені міжнародному співробітництву та взаємодопомозі держав у митних справах, наприклад Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства 1977 р., м. Найробі.

До джерел міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі належить також *міжнародний звичай*. Треба зазначити, що не всі вчені згодні з віднесенням звичаю до джерел міжнародного права, проте, на нашу думку, звичай є джерелом міжнародного права. Для нас вагомим аргументом (серед інших) на користь цього твердження є те, що звичай приводить до створення міжнародно-правових норм для його деталізації та надання йому юридичної форми. Так, міжнародний звичай про право мирного проходу через територіальне море отримав закріплення як договірно-правова норма в Женевській конвенції про територіальне море та прилеглу зону 1958 р. У подальшому основні положення цієї Конвенції стали складовою частиною Конвенції ООН із морського права 1982 р., але й вони з часом були значно доповнені та конкретизовані з урахуванням розвитку міжнародного морського права, досягнень мореплавства та змін умов, в яких воно здійснюється.

Міжнародний звичай у міжнародному митному праві – це сформоване в міжнародній митній практиці правило поведінки, за яким суб'єкти міжнародного митного права визнають юридично обов'язковий характер. Звичасві норми міжнародного митного права формуються в практиці міжнародних відносин у результаті повторюваних дій держав, унаслідок чого виникає правило, якого вони дотримуються. Але це правило – ще не норма міжнародного митного права, а лише звичай. Формулювання звичаїв трапляється в рішеннях міжнародних судів та арбітражів, резолюціях міжнародних організацій, дипломатичній кореспонденції, а також законодавчих актах різних держав.

Не можна не погодитися з аргументами Кляна Ф. Г., що, оскільки митна справа у цілому завдячує своїм походженням торгівлі та мореплавству, значну роль у міжнародному митному праві відіграли звичасво-правові норми, які склалися в процесі тривалої практики великих міжнародних морських портів [9, с. 40–41]. А отже, найвідомішим прикладом уніфікації міжнародних звичаїв, який також стосується спрощення митних процедур у сфері міжнародної торгівлі, можна вважати роз'яснення і тлумачення зовнішньоторговельних (комерційних) термінів, що містяться в ІНКОТЕРМС 2010 р.

Серед допоміжних джерел міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі необхідно виокремити резолюції та рішення міжнародних організацій, які можуть мати для суб'єктів міжнародного митного права рекомендаційний характер. Обов'язкової юридичної сили вони наберуть лише після юридичного визнання (ратифікації, приєднання тощо) їх державою. Наприклад, Всесвітня митна організація (ВМО) на основі положень оновленої Кіотської конвенції розробила норми рекомендаційного характеру, спрямовані на зближення правових систем у сфері спрощення національних митних процедур, однак вони не мають імперативної юридичної сили для Договірних сторін. Прийняті ці норми у формі резолюції Ради ВМО «Про Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації» 2005 р. [10]. Основна мета цього документа полягає у підвищенні безпеки міжнародної торгівлі (таким чином, щоб це не перешкоджало та не ускладнювало її) шляхом створення єдиного набору міжнародних стандартів і досягнення рекомендацій для сприяння одноманітності та передбачуваності в роботі національних митних органів.

Не можна забувати й про рішення регіональних міжнародних організацій та регіональних економічних інтеграцій, наприклад: Модернізований митний кодекс ЄС 2008 р. та ін.

Також прикладами нормотворчої діяльності міжнародних організацій є розробка типових (модельних) актів (законів). На відміну від конвенції модельний закон: не вимагає від держави, що його приймає, сповіщати інші держави, які могли теж його прийняти, або окремих органів (депозитарій); під час введення його до власної правової системи держава може внести до нього будь-які зміни. Тому ступінь уніфікації і ступінь визначеності під час застосування модельного закону нижчі, порівняно з конвенціями (міжнародними договорами). Однак «модельне право» більш гнучке. Прикладом типового закону, у тому числі й у митній сфері, може бути Типовий закон ЮНСІ-ТРАЛ про електронні підписи ООН 2001 р.

Не менш значущим допоміжним (часом похідним) джерелом міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі є внутрішнє законодавство держав. Так, вітчизняним законодавчим фундаментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності, митної справи і спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі є: Конституція України, Митний кодекс України, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», частково Податковий кодекс України, численні підзаконні нормативно-правові акти.

До допоміжних джерел міжнародного митного права необхідно також віднести діючу практику у сфері міжнародних митних відносин, що в сукупності і є самостійною групою джерел міжнародного митного права наприклад: митний огляд поштових відправлень на Кубі; практику застосування рентгенотехніки як ефективного інструменту для виявлення контрабанди; практику здійснення співробітництва митних органів на кордонах;

Серед допоміжних джерел міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі потрібно також виділити також діючу національну судову практику у сфері здійснення державами митної справи щодо реалізації норм і правил національного митного законодавства та норм міжнародних угод у цій сфері. Прикладом може бути оглядовий лист Вищого адміністративного суду України від 23.04.2008 № 720/100/13-08 про деякі питання практики вирішення справ, пов'язаних із застосуванням митного законодавства (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим адміністративним судом України).

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що система джерел міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі та система джерел міжнародного митного права є однотипними, як загальне й особливе (галузеве, спеціальне). Отже, вважаємо, що до системи джерел міжнародного митного права, які регулюють спрощення та гармо-

нізацію митних процедур, необхідно віднести такі групи і джерела: 1) основні – міжнародні договори (угоди, конвенції), міжнародний звичай; 2) допоміжні: а) резолюції та рішення міжнародних організацій, типові (модельні) акти (закони); б) діючу практику у сфері міжнародних митних правовідносин, внутрішнє законодавство держав, національну судову практику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Київець О. В. У пошуках міжнародного права: переосмислюючи джерела : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП «Видавництво «Оіюм», 2011. 480 с.
2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26.06.1945 р. URL: http://zakon2.ra-da.gov.ua/laws/show/995_010/page2.
3. Сандровский К. К. Міжнародне митне право : підручник. Вид. 2-ге., Київ : Знання», КОО, 2001. 461 с.
4. Гавердовский А. С. Імплементация норм міжнародного права. Київ : Вища шк., 1980. 320 с.
5. Додін Є. В. Правові основи митної справи в Україні. *Митна справа*. 2004. № 5. С. 6–18.
6. Митна енциклопедія : у 2 т. / редкол.: І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. Т. 2. 536 с.
7. Віденська конвенція Організації Об'єднаних Націй про право міжнародних договорів від 23.05.1969р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_118.
8. Анцелевич Г. О., Покрещук О. О. Міжнародне право : підручник. Київ : Алерта; 2005. 424 с.
9. Клян Ф. Г. Міжнародно-правове регулювання переміщення товарів через митний кордон : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Київ, 2011. 197 с.
10. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації від 01.06.2005р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/card/976_003